

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Geschichte der geistlichen Stiftungen, der adlichen Familien, so wie der Städte und Burgen der Mark Brandenburg

[Urkunden-Sammlung für die Orts- und spezielle Landesgeschichte]

Riedel, Adolph Friedrich

Berlin, 1843

IX. Des Bischofs Conrad von Havelberg Kirchen-Ordnung für seine Diöcese, im Anfange seiner bischöflichen Regierung erlassen (1427).

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54314](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54314)

IX. Des Bischofs Conrad von Havelberg Kirchen-Ordnung für seine Diöcese, im Anfange seiner bischöflichen Regierung erlassen (1427).

Conradus dei gratia havelbergensis ecclesie Episcopus vniuersis et singulis prelati, Cappellani, ecclesiarum parrochialium Rectoribus seu eorum loca tenentibus, Altaristis ac clericis, tam Religiosis quam secularibus, per Ciuitatem et dioecesim nostram havelbergensem vbilibet constitutis, Salutem in domino sempiternam. Rex magnificus, qui facit mirabilia magna, solus ex alto nos prospiciens atque sinum sue pietatis aperiens ecclesie havelbergensis prescit Et super folium pastoralis dignitatis licet inmeritis sua tamen ac sancte sedis apostolice gratia sublimauit. Id circo ex iniuncti nobis officii debito subditorum vtilitati prouidere cupientes, Sententias aliquorum Canonum, quas pro morum correctione et cleri nostri reformatione volumus pro statutis Synodalibus de cetero haberi et teneri et obseruari, de consensu prelatorum nostrorum plano et breui stilo, ut facilius possent memorie commendari, In vnum duximus redigenda. Et ut ipsa statuta ad singulorum veniant noticiam clariorem, Omnibus et singulis supradictis In virtute sancte obedientie districte precipiendo Mandamus, quatinus ipsa mox scribant aut scribi procurent, Et singuli ecclesiarum parrochialium rectores seu vicerectores copias ipsorum statutorum comparant. Nam lapsis tribus mensibus nemo per ignorantiam eorundem se poterit tueri, Aliis siquidem statutis a predecessoribus nostris editis in suo robore duraturis *).

Tit. I. De vita et honestate clericorum.

Dolenter referimus, quod multorum est adeo vita reprehensibilis clericorum, ut ipsi per exempli perniciem mores non instruunt sed destruunt potius laicorum. Quapropter vniuersi clerici mores et vitam reforment in melius, Et ea, que ad ipsorum statum et honestatem pertinent, cum magna cautela custodiant, Nec solum a malo sed ab omni specie mali se prudenter studeant cohibere, Continenter et caste viuant, A crapula et ebrietate abstineant, que sunt libidinis incensiuæ, Tabernas non visitent, arma non portent, nisi propter necessitatem et pericula viarum in itinere constituti, Officia et commercia secularia prorsus euitent. Decet etiam ut clerici coronam seu clericalem tonsuram patentibus auribus cum habitu deferant clericali. Et quicumque clericus virgata uel partita veste uteretur, nec causa rationabilis subesset, Aut veste habente foderaturam protendentem vltra aram aut quadrifaris vsque ad vates aut cingulum incisa, Si beneficiatus extiterit per sex menses a perceptione fructuum beneficiorum que optinet, ipso facto fit suspensus. Si vero beneficiatus non fuerit, In sacris tantum ordinibus infra sacerdotium constitutus, per idem tempus redditur eo ipso inhabilis ad beneficium ecclesiasticum optinendum. Et idem de aliis clericis, qui nec beneficiati sunt, Nec in sacris vestem talem et tonsuram publice deferentibus clericalem, dignitatem vero uel personatum seu beneficium aliud optinentibus, cui cura imminet animarum, Necnon ceteris in sacerdotio constitutis, quos oportet per decentiam habitus extrinseci Intrinsicam morum honestatem ostendere. Si preterquam ex causa rationabili publice vestem ferant huiusmodi Sint eo ipso beneficiati a perceptione fructuum beneficiorum, que optinent, suspensi per annum, Ceteri vero sacerdotes non beneficiati per idem tempus annuale redduntur inhabiles ad quecumque beneficia ecclesiastica optinenda. Clerici insuper maxime beneficiati caligis scacatis rubeis aut viridibus nec pileis de filtro aut capucis, quorum cuculle cum Zona fericia uel corrigia applicantur, In amplitudine cubitum extendentes, vti non debent, Alioquin sint eo ipso omni priuilegio clericali priuati, alearum et taxillorum ludos fugiant, Corearum, torneamentorum et hastiludiorum et aliis publicis specta-

*) Fehlt im Breuir.

culis non intersint Claustrum monasteriorum monialium absque causa rationabili et manifesta et sine superioris licentia ingredi non presumant.

Tit. II. De cohabitatione clericorum et mulierum.

Cum crimen fornicationis inter cetera crimina sit detestabilius clericis, utpote qui inter ceteras virtutes principaliter carnis continenciam profitentur, Multi tamen clerici, sue salutis et professionis immemores, non solum temptationibus victi desideria carnis perficiunt, Sed etiam temptationi preueniunt, dum ne frustra temptentur, In domibus propriis uel vicinis paratas ad malum fornicarias nutriunt mulieres. Ne igitur crimen ipsum videamur per tollerantiam approbare, Omnibus et singulis clericis nostre dioecesis In virtute sancte obedientie et sub obtestatione diuini iudicii et Interminatione maledictionis eterne districte precipiendo mandamus, Ne de cetero in domibus suis suspectas mulieres uel extra domos in sua procuracione detineant concubinas, Sed eas a suis cohabitationibus infra decem et octo dies, quorum dierum sex pro primo, sex pro secundo, Reliquos vero dies sex pro tercio et peremptorio termino ac monitione canonica, ipsis et ipsorum cuilibet prefigimus et assignamus, Repellant et amoueant Nec eas quouismodo reassumere presumant, Aut extra domos foueant seu nutriant. Alioquin dicto termino ac monitione canonica premissa contra beneficiatos ad suspensionem reddituum et prouentuum Et tandem ipsorum inobedientia crescente ad priuationem beneficiorum, Contra non beneficiatos ab executione ordinum Et demum exigente eorum rebellione seu malicia ad inhabilitatem beneficiorum optinendorum, per debita temporum interualla, Juxta sacrorum Canonum sanctiones, iusticia mediante procedemus.

Tit. III. De ebrietate.

Insuper cum ebrietas sit fomes et nutrix omnium viciorum ac mentis inducat exilium et libidinibus prouocat incentiuum, ut proci dolor cotidiana experientia docet, quantis enormitatibus in gurgitando Et quidem verendum est euomendo quidam clerici insudant, qui student exhaurire vitra fecundiora, Et de tanto quis commendabilior inter potatores, quanto se suumque conuiuam ingurgitare poterit et inebriare, reputatur. Ut autem huic morbo pestifero et detestabili formidine pene salubriter obuietur, Vniuersis clericis tam Religiosis quam secularibus, cujuscumque ordinis condicionis siue status existant, per nostram dioecesim havelbergensem vbilibet constitutis, Sub iuramento in receptione sacerdotii prestitito Et sub interminatione diuini iudicii districte precipiendo Mandamus, Ne quis de cetero huiusmodi in toto uel in parte ebibat uel exhauriat, Aut alium directe uel indirecte quouis quesito colore verborum aut signorum incitet, alliceat seu compellat ad premissa. Alioquin si presbiter beneficiatus seu non beneficiatus aut in sacris constitutus In quatuor libris, Clericus uero in minoribus ordinibus constitutus in duabus libris cere, si in premissis culpabiles reperti fuerint, per nostrum Officialem pro qualibet vice puniantur.

Tit. IV. De Cappellanis nobilium.

Item Statuimus ut nulli clerici nobilium Cappellani In cappellis dominorum suorum celebrare presumant seu ecclesiastica sacramenta conferre, nisi obedientiam nobis faciant manualement, commissionem plebis accessumque altaris impetrando. Quod si ante obedientiam prestitam Cappellas tales officiare presumpserint, per vicinorum plebanos excommunicati denuncientur, quousque satisfaciant et obediant.

Tit. V. De spoliis.

Infuper sub excommunicationis pena districte precipiendo mandamus, ut quum preda uel spoliū spiritualium personarum ad aliquam Ciuitatem, opidum, villam siue castrum adduci contingat, Sacerdotes siue Cappellani ciuitatum, opidorum, villarum siue castrorum, postquam ad ipsorum peruenerit noticiam, non expectato mandato cessent a diuinis, Juxta tenorem statuti domini Theoderici quondam ecclesie hanelbergenfis Episcopi, Quod incipit: Exigit peruersorum audacia etc. Quod inquam statutum extendimus et extendi volumus non duntaxat ad bona nostra mensalia aut nostre hanelbergenfis ecclesie, Sed etiam ad quecumque bona monasteriorum et alia bona spiritualia quecumque.

Tit. VI. De Raptoribus.

Item mandamus vniuersis plebanis seu eorum loca tenentibus ac clericis cuiuscumque status In virtute sancte obedientie et sub excommunicationis pena, ne aliquem raptorem proscriptum, bannitum, profugum uel incendiarium aut eorum rapinas in domibus suis recolligant et conferuent aut ipsis extra domos suas expensas aut alimenta ministrent, seu ipsorum literas seu legationes perferant, quibus plerumque huiusmodi pestiferum genus hominum per comminationes de occidendis personis uel eorum bonis cremandis aliquid extorquere conatur.

Tit. VII. De fortilegio.

Infuper Cum Episcopi eorumque ministri totis viribus elaborare debeant, ut perniciosam et a zabulo inuentam fortilegam et magicam artem ex parrochiis suis penitus extirpent, Statuimus et mandamus, vt ecclesiarum parrochialium Rectores plebes suas frequenter informent, ut sciant fortilegas magicas artes et Incantaciones sub prolatione quorumque verborum uel scripturarum seu karacterum, quibuslibet infirmitatibus hominum seu animalium nihil posse conferre remedii, Et eis sub excommunicationis pena precipiant, vt a fortilegiis et supersticionibus quibuscumque abstineant, Nec fortilegos consulant uel ad domos suas recipiant, Sed quod plebano tales denunciant, vt turpiter dehonestati ejeciantur de plebibus, Ne per eos simplicium conscientie polluantur.

Tit. VIII. De vfuris.

Quamuis Jam dudum grauis ac detestabilis morbus seu abusus In ciuitate et dioecesi hanelbergenfi irrepperit, videlicet quod nonnulli homines vtriusque sexus, christiane religionis immemores, aliis negotiis pretermisiss, quasi licite vffuras exercent, mutuando iudeis et christianis, seu exponendo certam pecunie quantitatem vltra recipiendo quintam uel sextam partem Aut de decem marcis vnam et Interdum plus uel minus, Alii vero rem, que pondere uel mensura determinatur, sub pacto uel ea spe mutuunt, ut aliquod emolumentum temporale vltra fortem recipiant quantumcumque sit parum siue sit fructus seu proventus rei mutuate, quod tamen in fortem non computant, Ceteri rem, que venditionis tempore communi estimatione minus valet, lucri causa carius vendere solutionem precii differentes non verentur, Cupientes conscientia nos vrgente talem morbum, qui animas deuorat et facultates exhaurit, ea qua possumus industria coarctare, omnibus et singulis ecclesiarum parrochialium Rectoribus In virtute sancte obedientie districte precipiendo mandamus, quatinus vniuersos et singulos homines vtriusque sexus mares et feminas, prout ipsis subsunt, Qui contra sacrorum Canonum sanctiones vffuras receperunt, Aut contractus promissos siue alios in fraudem vffure celebrarunt, In foro anime ad restitutionem inducant efficaciter Si suarum animarum dampnationem cupiunt euitare.

Infuper considerantes qualiter vsurarum vorago tam noui quam veteris testamenti pagina condempnatur Statuimus, ut ecclesiarum parrochialium rectores vsuarios publicos uel priuatos moneant seu moneri faciant quatuor vicibus in anno Infra missarum sollempnia, Ne publice uel occulte contractus supradictos aut alias emptiones vendiciones aut mutui ad palliandam vsurariam prauitatem de cetero excercere presumant, sed omnino desistant. Alioquin ab ingressu ecclesie et communione corporis christi ac sepultura ecclesiastica Juxta statuta canonica reddantur alieni et peuitus sint priuati.

Tit. IX. De clausuris monialium.

Vt multa scandala, que sepe contingunt ex eo, quod constitutio Bonifacii octauis super clauturis monialium edita non seruetur, penitus euitentur, vt ex decreto sacri Basiliensis Concilii receperimus, districte precipiendo sub excommunicationis pena mandamus, quatenus dicta constitutio Juxta ipsius tenorem de verbo ad verbum a prepositis, Abbatissis, priorissis et conuentualibus monasteriorum monialium ordinum quorumcumque nostre dioecesis inuolabiliter de cetero seruetur Cujus tenor sequitur in hec verba.

Periculoso et detestabili quorundam monialium statuique honestatis laxatis habentis et monachali modestia sexusque verecundia impudenter abiectis extra sua monasteria non nuncquam per habitacula secularium personarum discurrunt Et frequenter infra eadem monasteria personas suspectas admittunt, in illius, cui suam integritatem voluntate spontanea donauerunt, grauem offensam, Religionis obprobrium et scandalum plurimorum, prouidere salubriter cupientes, presenti constitutione perpetuo irrefragabiliter valitura sanximus, vniuersas et singulas moniales presentes atque futuras, cujuscunque sint Religionis uel ordinis, in quibusuis mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis de cetero permanere clausura, Ita quod nulle earum que religionem tacite uel expresse professa sit uel esse valeat, quancunque ratione uel causa, Nisi forte tali et tanto morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quod non posset cum aliis absque graui periculo seu scandalo commorari, Monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, Nullique aliquatenus inhoneste persone, nec etiam honeste nisi rationabilis et manifesta causa existat, Ac de illius ad quem pertinuerit speciali licentia, ingressus uel accessus pateat ad eadem, vt sic a publicis et mundanis conspectibus separate omnino seruire deo valeant liberius, et lasciuendi oportunitate sublata, eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire. Sane ut hoc salubre statutum commodius valeat obseruari, discretius inhibemus, vt in monasteriis ordinum non mendicantium alique recipiantur de cetero in fores, nisi quot poterunt de ipsorum monasteriorum bonis siue prouentibus absque penuria sustentari, Si fecus actum fuerit irritum decernentes.

Tit. X. De die Dominica.

Cum in sacris scripturis diem dominicam constat inter summas festiuitates contineri, Quia quicquid insigne a deo est constitutum in terris, In hujusmodi diei dignitatem gestum est, In ea mundus sumpsit exordium, In ea christus natus est, Qui postquam ecclesiam sui preciosi sanguinis aspersione in ara Crucis rubricauit, die dominica, qua mors interitum et vita cepit principium, surrexit a mortuis, Qua propter omnibus et singulis ecclesiarum parrochialium rectoribus seu eorum loca tenentibus per nostram dioecesim hanelbergensem vbilibet constitutis In virtute sancte obedientie et, sub excommunicationis pena, trium dierum canouica monitione premissa, districte precipiendo mandamus, quatenus parrochianis et subditis suis vtriusque sexus per tres menses continuos et immediate sequentes singulis diebus dominicis et festiuis infra missarum sollempnia publice ne aliquam ignorantiam valeant allegare, mandent seu precipiant aut mandari seu precipi faciant, Quibus et nos presentium tenore mandamus et precipi-

mus, quatenus diem dominicam de cetero sicut majores festiuitates, propter honorem et gaudium resurrectionis domini nostri ihesu christi, celebrent festiue et sollempniter. Sic quod nulla operatio illa sancta die agatur, Nisi tantum in ymnis et canticis spiritualibus illa dies transagatur, ab omni opere illicito et feruili, Nisi necessitas urgeat uel pietas suadeat, abstineant. Insitores in foris aut prope ecclesias siue in Cimiteriis mercimonia non exponant; Nobiles, ciues, opidani, villani seu rustici equos et boues ad inga non aptent, Nec cum eis vecturas faciant; frumenta, ligna, gramina, fena seu alia bona quecunque ad ciuitates, lopida siue villas ad vendendas non deferant; Ciues vero siue opidani quorumcumque opidorum supradicta aut alia quecunque bona non emant, Nec quascunque mercantias excerceant. Si qui vero contrarium attemptare contra nostram prohibitionem presumpserint, tam Insitores, vectores, emptores, quam venditores, in duabus libris cere per suum ecclesiasticum indicem pro qualibet vice puniantur, Cujus cere medietas In utilitatem fabrice parrochialis ecclesie opidi, in quo contractus hujusmodi fieri contingant, Reliqua vero medietas in vsum ecclesiastici Judicis effectualiter conuertantur.

Tit. XI. De baptismo et ejus effectu.

Quia sacrum baptismi omnium aliorum est ianua, quo carens non est capax cuiuscunque sacri alterius, presbiteri cum exacta diligentia studeant prouidere, Ne in collatione ipsius tam prolatione verborum forma debita, quam immersione in aqua, circa que tota virtus baptismi versatur, aliqua negligentia committatur. Forma autem verborum, de qua nichil potest obmitti, nec ei aliquid debet apponi, est ista: Ego te baptizo in nomine patris et filii et spiritus sancti amen. Immersio trina fit; primam faciat statim cum incipit formam illorum verborum proferre, vltimam in finiendo formam. Hanc autem formam plebani frequenter doceant parrochianos suos. Nam propter necessitatem istius sacri, sine quo nullus potest saluari, Etiam laicus quicumque etiam vir uel mulier, pater uel mater, puerum suum poterit baptizari, In suo vulgari proferens formam verborum, In mortis articulo constitutum. Et cum in tali necessitate per hujusmodi personas quis fuerit baptizatus, presbiter a baptizante et personis circumstantibus diligenter inquirat, si forma debita sit seruata. Quam si sic seruata inuenierit, quod factum est approbat, Supplendo circa baptizatum, quoad vnctionem olei in pectore et scapulis et crismate in vertice, quod a laicis est obmissum. Si vero circa formam erratum fuerit, tunc ipsum de nouo baptizet. Quod si veresimiliter dubitatur, an quis rite fuerit baptizatus, tunc baptizetur sub hac forma: Si baptizatus es, non te baptizo, Sed si nondum baptizatus es, Ego te baptizo In nomine patris et filii et spiritus sancti Amen.

Item in sacro baptismatis tantum duo patrini ad impedimenta matrimonii precauenda de cetero assumantur, praua consuetudine non obstante.

Tit. XII. De custodia eukaristie.

Statuimus vt in ecclesiis eukaristia ac crisma et aqua baptismi sub fideli custodia feris et clauibus adhibitis conferuentur, ne possit ad illa temeraria manus extendi pro nephandis aliquibus excoercendis. Precipimus insuper, ut in armario vasa corporalia et vestimenta ministrorum munda et nitida conferuentur.

Insuper quilibet sacerdos plebem suam doceat diligenter, vt cum in celebratione missarum leuatur hostia salutaris, quilibet deuote flectat genua sua uel saltem reuerentur se inclinet. Idem facient, cum eam portat presbiter ad infirmum, Quam in decenti habitu, supposito mundo velamine, ferat manifeste ac honorifice ante pectus cum omni reuerentia et timore, etiam tempore interdicti Semper campana et luminibus precedentibus, ut ex hoc apud homines fides et deuotio augeatur. Insuper precipiendo Sta-

tuimus, vt nullus de cetero sacerdos in deportatione huius maximi et saluberrimi sacramenti, quantumcunque aura mala, via lubrica uel lutosa existat, in calopedibus ire presumat.

Tit. XIII. De sponfalibus et matrimoniis.

Si inter virum et mulierem legitimus consensus interueniat de presenti, ita quod vnus alterum mutuo consensu verbis consuetis expresse recipiat, vtroque dicente: Ego te accipiam in meam et ego te in meum uel alia verba consensum exprimentia de presenti, non liceat alteri ad alia vota transire. Quod si fecerint secundum matrimonium ymmo verius adulterium de facto contractum, Etiam si sit carnalis copula subsecuta, separari debent et primum in sua firmitate manere. Verum si inter ipsos accessit tantum promissum de futuro matrimonio contrahendo, vtroque dicente: Ego te accipiam in meam et ego te in meum siue verba similia, Et alter eorum, antequam carnaliter se cognoscant, alium seu aliam per verba sibi desponsauerit de presenti, dato quod prima promissio fuerit de futuro per interpositionem iuramenti firmata, ei tamen non preiudicat desponsatio de presenti secuta. Illi vero, qui primam promissionem per secundum contractum irritam fecit, est de violatione fidei penitentia iniungenda. Carnalis vero copula, si sequatur, promissionem de futuro eo ipso matrimonium efficit, Sic quod ei in nullo preiudicat quicumque contractus matrimonialis post modum secutus. Constitutionem quoque generalis Concilii districcius obseruandam precipimus, vt cum matrimonia fuerint contrahenda, diebus dominicis uel festiuis aliis in ecclesiis, per plebanos coram plebe publice proponatur, trium tamen dierum termino ad minus presinito, vt infra illum qui voluerint legitimum impedimentum opponere opponant. Sed et presbiteri nichilominus inuestigent, vtrum aliquod impedimentum obstat. Et si nec per oppositionem alicuius nec per inuestigationem propriam infra eundem terminum inter volentes contrahere aliquod impedimentum inuenerint, presbiteri Ipsis factis interrogacionibus consuetis eos non deferant copulare. Si vero ex oppositione cuiuscunque uel alias contra copulam contrahendam apparuerit probabilis coniectura, per plebanos interdicatur contractus publice et expresse, donec, quid fieri debeat, per nos aut nostrum officialem, ad quorum noticiam proferant, sufficienter sint edocti.

Tit. XIV. De penitentiis et remissione.

Omnis vtriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis peruenerit, omnino solus sua peccata saltem semel in anno fideliter confiteatur proprio sacerdoti Et iniunctam sibi penitentiam pro viribus studeat adimplere, Suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistie sacramentum, Nisi forte de proprii sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum; Alioquin et viuens ab ingressu ecclesie arceatur, Moriens careat christiana sepultura: vnde hoc salubre statutum frequenter in ecclesiis publicetur, Ne quisquam ex ignorantie cecitate velamen excusationis assumat. Item presbiteri circa principium Quadragesime In suis predicationibus plebes sollicitent, ut confessiones suorum peccatorum ad finem ipsius quadragesime non deferant, Sed eas statim faciant, Et quod ieiunia et alia quecunque bona opera ad salutem non profunt anime in peccatis mortalibus constituta. Et induti suppellicii confessiones audiant, penitentibus, qui confitentur se furtis, rapinis et vsuris et aliis fraudibus facultates aliorum abstulisse, ante omnia male ablatorum restitutionem iniungant in toto uel in parte, ut eorundem facultates se extendunt, Cum non dimittatur peccatum nisi restituatur ablatum, Casus referuatos summis pontificibus uel Episcopis, ad eosdem remittant, Nisi habens huiusmodi casus in mortis articulo sit constitutus, quo cessante periculo super criminibus pape uel episcopis referuatis pro recipienda penitentia ipsorum uel penitenciarum eorundem se conspectui representent. Cum autem vocatur presbiter ad visitandum infirmum, priusquam ad eum deferat corpus christi, Si non im-

minet mortis periculum, familiariter confessionem recipiat, ne per multorum, qui ob deuotionem et Indulgentias comitantur ipsum presbiterum, sacramentum eucaristie deferentem, impediatur deuocio confitentis.

Licet fratribus predicatoribus et minoribus sit a iure permillum, vt ex eis persone sufficientes ydonei vite probate discrete atque perite per eorum superiores electe et presentate dioecesis locorum pro licentia petenda humiliter confessiones sibi confiteri volentium audire et imponere penitencias salutare et absolutionis beneficium impendere possunt; Quia tamen ut recepimus nonnulli Religiosi contempta ejusdem Juris forma indifferenter omnes, dummodo sint presbiteri etiam non presentati a nobis, confessiones audiunt in suorum et sibi confiteri volentium animarum periculum et dampnationem, Ne per errorem hujusmodi anime subditorum nostrorum periclitentur, de cetero Omnibus rectoribus parrochialium nostre dioecesis firmiter Inhibemus, Ne parrochiales suos permittant, dictis fratribus confiteri, nisi illis duntaxat, qui per patentes literas nostras pro confessionibus audiendis nominatim fuerint deputati. In nullo tamen casu circa absolucionem majorem habent auctoritatem, quam parrochiales presbiteri, nisi ipsis vberiore gratiam specialiter duximus concedendam.

X. Kirchenordnung des Bischofes Wedego, vom Jahre 1463.

Wedego, dei et apostolice sedis gratia haelbergensis ecclesie Episcopus, vniuersis et singulis prelatiis, capitulis, ecclesiarum parrochialium rectoribus seu eorum locatenentibus altariis ac clericis, tam religiosis quam secularibus, per ciuitatem et dioecesi nostram haelbergensem vbilibet constitutis, Salutem in domino sempiternam. Rex magnificus, qui facit mirabilia magna, solus ex alto nos prospiciens ecclesie haelbergensis, non nostris meritis, sed sua magna misericordia super folium pastoralis dignitatis, sua ac sancte sedis apostolice gratia, sublimauit. Id circo ex iniuncti nobis officii debito, subditorum nostrorum vtilitati prouidere cupientes, sententias aliquorum canonum, in quibus precipue morum correctionem et cleri nostri reformationem volumus, pro statutis synodalibus de consensu prelatorum nostrorum de cetero etiam haberi et obseruari, ac plano et breui sito, vt leuius possent memorie commendari, in vnum duximus redigendum, Aliis siquidem statutis, a predecessoribus nostris editis, in suo robore duraturis, que in presentibus ratificamus et confirmamus. Et ut nostra et predecessoris nostri domini conradi, quondam ecclesie haelbergensis episcopi, statuta ad singulorum veniant notitiam clariorem, omnibus et singulis supradictis in virtute sancte obedientie districte precipiendo mandamus, quatenus ipsa scribant aut scribi procurent, Et singuli ecclesiarum parrochialium Rectores seu vicerecores copias ipsorum statutorum comparant, in armariisque sine vestibulis ecclesiarum, ut per clericos inspiciantur, et sic caueant, ne illorum transgressores iudicentur, patenter pendeant: nam lapsis quatuor mensibus per ignorantiam eorundem se nemo poterit tueri. —

Der hiernach folgende Inhalt der Kirchenordnung stimmt mit der oben bereits mitgetheilten Kirchenordnung des Bischofes Konrad fast wörtlich überein, nur daß der Titel: De cohabitatione clericorum et mulierum ganz weggelassen ist und die folgende Zusätze gemacht sind:

De festiuitatibus celebrandis.

Item clerici sine presbiteri, iuxta officii debitum, verbum dei seminare studeant omniaque sacramenta ecclesiastica symoniacam prauitatem euitando gratis curent ministrare. Insuper habeant presbiteri